

*Lexicografia i traducció:
l'argot juvenil*

Tóbal Barber Casasnovas

Treball acadèmic

**Universitat Pompeu Fabra
Facultat de Traducció i Interpretació**

Tutora: Elisenda Bernal

Descriptor: Lexicografia

Índex

0. Introducció	3
1. Metodologia	7
2. Anàlisi del corpus	9
3. Conclusions	23
4. Referències bibliogràfiques	24
5. Annex: fitxes de buidatge	25

0. Introducció

Sempre s’ha dit que no hi ha llengües fàcils, que no hi ha llengües difícils, que no hi ha llengües millors ni pitjors que les altres. Sempre s’ha dit que una característica comuna de totes llengües, sigui quina sigui la riquesa del seu lèxic, és que totes són capaces d’expressar qualsevol cosa, que amb totes les llengües es pot dir tot.

Ara bé, ningú no dubtarà, però, que hi ha maneres i maneres de dir una mateixa cosa. Examinem el text següent:

*Dissabte passat vam mirar unes **pelis** a casa. Després en Jordi va dir que tenia ganes d’anar a fer uns **cubates**, d’anar a fer una mica el **txorra**. Jo l’endemà havia de **currar**, però vaig pensar que era millor no posar-me **borde** amb ell, perquè sempre diu que **m’escaquejo** cada vegada que ell vol sortir. Li vaig dir que no em volia gastar **una pasta** i em va dir que no patís, que primer aniríem a un **bareto cutre**, que tenien els **cubates** a només dos euros. Li vaig dir que no **colava**, que ja n’estava fins a la **polla** dels seus **xanxullos**, que avui en dia qualsevol **xorrada** costava com a mínim tres euros, i ell em va dir que no fos tan **cabron**, que semblava una **xatxa** jubilada. Total, que al final vaig **passar de tot** i vaig dir: “apa, anem a **liar-la!**”. Tres hores després vam acabar en un local **pijo**, **pijo**, ple de **guiris** i **gilipolles**. Tothom anava **a la seva puta bola**, **en plan** solitari. I tot i que ens **ho vam currar mogollón** i vam **tontejar** amb **tot quisqui**, ni un trist **ligue**. Hi havia uns **tius** que **t’hi cagues**, però res, com sempre vam acabar menjant-nos el **bocata guarro** del bar **cutre** de la cantonada. I al cap de dues hores, a **currar** amb el **colocon** posat. **Joder!***

La qüestió que volem plantejar en aquest treball no és la correcció, pulcritud o normativitat d’un text com aquest; és a dir, sancionar les paraules que en aquest text hem marcat en verd com a correctes o incorrectes, com a normatives o no normatives, com a genuïnament catalanes o no catalanes. Això no ho dubta ningú. És ben palès que cap de les paraules marcades és “normativament” catalana (tret de l’excepció curiosa de *cursi*, que es recull al diccionari de l’Institut d’Estudis Catalans). El fet, però, és que aquest text (fictici, evidentment) reflecteix una realitat ben palesa de la parla col·loquial dels joves catalans és la gran concentració de lèxic calcat o manllevat del castellà. La qüestió que es vol plantejar és, doncs, la possibilitat o impossibilitat de construir un text (oral, se sobreentén) com l’anterior estrictament en català i sense perdre expressivitat ni canviar de registre.

Per això, cal fer una primera distinció entre llenguatge formal i llenguatge col·loquial; en aquest cas, entre català formal i català col·loquial. Podem dir, a efectes d'aquest treball, que el català formal correspondria al llenguatge que es fa servir principalment en l'àmbit escrit, tot i que també s'hi poden incloure situacions orals formals, com per exemple el llenguatge acadèmic, jurídic, etc. El que resulta aquí més rellevant, però, és deixar clar el que s'entén per llenguatge col·loquial.

Podem plantejar dues definicions de llenguatge col·loquial: una de restrictiva, que correspondria a l'expressió més familiar del llenguatge oral, és a dir, l'argot, la parla familiar o les paraules tabú; i una altra d'extensiva, segons la qual el llenguatge col·loquial seria un sinònim de llengua parlada, amb totes les seves característiques expressives pròpies (Vallverdú, 2003: 50). D'aquesta última definició ens interessen especialment els conceptes d'*oralitat* i d'*expressivitat* o *espontaneïtat*.

La llengua parlada és per definició heterogènia. En termes de sociolingüística, cada comunitat de parlants fa servir una varietat determinada de la llengua, és a dir, un dialecte. Així mateix, cada integrant de cada un d'aquests grups fa servir una sèrie de registres segons l'àmbit social en què es trobi. La combinació d'aquests dos factors dona lloc a una gran diversitat lingüística. Sembla evident que tota aquesta varietat no pot tenir cabuda dins d'un procés de normalització d'una llengua; és a dir, no totes les paraules que es fan servir poden ser considerades tàcitament com a paraules d'una llengua. Els criteris de restricció de cada llengua són ben diversos; cada llengua té la seva política lingüística.

L'extraordinària flexibilitat del llenguatge fa possible que un sistema lingüístic, sense perdre en cap moment l'estructura i uns determinats trets comuns, es manifesti de maneres molt diverses segons quin sigui el context d'ús. Quan parlem de català col·loquial no parlem d'un català que no s'oposa a una varietat geogràfica, sinó que el català col·loquial s'oposa a aquelles varietats "no col·loquials". És a dir, en parlar de català col·loquial ens referim al català que es fa servir en situacions de parla ordinàries i orals, en oposició a manifestacions no ordinàries i no orals com pot ser, per exemple, un escrit científic. D'aquesta manera, el català col·loquial correspon a una manifestació del català (espontània i expressiva) que neix lligada a un ús, a unes determinades funcions comunicatives i que se suma, per tant, a la resta de

varietats funcionals o estilístiques del català, associades amb els respectius contextos d'ús (Payrató, 1990: 13).

És pertinent, en aquest punt, fer una distinció entre el llenguatge col·loquial que acabem de descriure i el que s'anomena *argot*. No tota manifestació col·loquial de la llengua és argòtica ni tota manifestació argòtica s'inscriu dins de l'àmbit del llenguatge col·loquial.

Quan l'ús d'una determinada varietat lingüística per part d'un grup d'usuaris té com a propòsit que la varietat esdevingui intel·ligible per als qui no són membres del grup és quan podem parlar d'un argot. Així doncs, un argot pot ser considerat com una varietat de grup, en contraposició a una varietat col·loquial, que en conjunt es pot considerar com una varietat de comunitat. D'argots, però, n'hi ha molts i la seva classificació dins el conjunt de varietats dialectals i estilístiques d'una llengua és prou complexa i depèn de cada situació concreta: podem parlar d'argot científic, d'argot automobilístic, d'argot agrícola, d'argot juvenil, etc.

Si ens centrem en l'argot juvenil i el caracteritzem com l'ús que fa la gent jove del llenguatge, podem dir que l'argot juvenil s'inscriu dins del marc del llenguatge col·loquial, però que no tot el llenguatge col·loquial corespon a argot juvenil. Aquest últim, doncs, es pot considerar un subconjunt dins de l'àmbit que compren totes les manifestacions col·loquials de la llengua. Un argot neix amb dos objectius bàsics. D'una banda, una finalitat pràctica. De l'altra, una finalitat expressiva.

El llenguatge col·loquial en general i l'argot en particular es caracteritzen per ser efímers. L'ús que es fa de la llengua en l'àmbit col·loquial canvia amb els anys: tots parlem diferent ara que fa deu anys, els adolescents d'avui no parlen igual que parlàvem nosaltres a la seva edat, els nostres pares i avis no parlen igual que nosaltres, etc. Podríem dir, per tant, que el llenguatge col·loquial i especialment l'argot són "generacionals".

Tornant al text del principi, la realitat del català col·loquial i molt especialment de l'argot juvenil és que presenten una alta concentració de lèxic clarament castellà. Es podrien donar, d'entrada, diverses explicacions possibles a aquest fenomen: el llenguatge col·loquial del català presenta una alta concentració de paraules castellanques a causa de la situació de

contacte lingüístic amb el castellà; la política lingüística catalana és massa estricta i no dona peu a la creació espontània de llenguatge col·loquial; l'etapa d'opressió lingüística que es va donar durant el franquisme va frenar la proliferació del llenguatge col·loquial i ara, com a conseqüència, presenta mancances. Es pot pensar en una causa possible, en una combinació de totes tres explicacions o plantejar la possibilitat que es tracti d'una mancança lingüística. Sigui com sigui, les consideracions al respecte es faran, si es dona el cas, al final d'aquest treball. El que es pretén, en definitiva, amb aquest treball és fer una aproximació a l'estat de la qüestió.

Així doncs, tenint en compte tot el que hem dit fins ara i per intentar esbrinar quin és l'abast d'aquest fenomen, hem pensat que seria adient analitzar el llenguatge argòtic juvenil del castellà a través d'una publicació dirigida a la gent jove i intentar trobar equivalències en català. Hem d'esmentar el fet que partim d'una base prou complicada: no hi ha cap diccionari bilingüe d'argot castellà-català i l'única publicació en què es recull llenguatge col·loquial en català (Pomares, 1997) té deu anys, és més aviat breu i recull moltes adaptacions de mots castellans.

Per dur a terme aquesta anàlisi, hem fet un buidatge de formes col·loquials d'un recull de còmics en castellà, *Para ti, que eres joven*, de Manel Fontdevila i Albert Monteys (2007). *Para ti, que eres joven* és el títol d'una secció de dues pàgines de la revista d'humor d'àmbit nacional *El Jueves*, que es publica setmanalment des de 1997. Aquesta secció tracta cada setmana un tema diferent relacionat amb els joves, encara que, a mesura que van passant les setmanes, es tracten, sempre en clau d'humor, tota mena de temes relacionats amb la societat contemporània que no són exclusius de la joventut. Cada any es publica un volum amb el mateix títol on es recullen totes les vinyetes setmanals d'aquesta secció. Hem pensat que el format còmic és el que reflecteix d'una manera més fidel el llenguatge col·loquial i argòtic juvenil, perquè va dirigit a la gent jove i perquè està escrit en clau d'humor, cosa que implica que els joves s'han de sentir identificats amb el llenguatge.

1. Metodologia

En primer lloc, vam procedir a fer un buidatge de tots els mots i expressions que vam considerar que no formaven part del llenguatge estàndard. Un cop extretes totes les formes, vam decidir proposar una definició de cada forma que es pogués extreure del context. Paral·lelament, vam establir les fonts de documentació d'aquestes formes. Primerament, es buscava el lema o la locució al diccionari de la Real Academia Española (22a edició), per saber si l'accepció de la forma estava normalitzada i si presentava alguna marca de col·loquialitat o d'argot. Seguidament, es repetia la cerca al *Diccionario de Argot*, de Julia Sanmartín Sáez (2006). Per trobar equivalències en català vam escollir el *Diccionari castellà-català* (2006), per una banda, i el *Diccionari Castellà Català* d'Enciclopèdia Catalana (2005), per l'altra. Per comprovar si les equivalències que trobàvem estaven normalitzades, vam triar la segona edició del diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans. En cas de no trobar la forma o en cas que l'entrada no contemplés l'accepció precisa, l'espai de la taula es va marcar amb el símbol (---). En alguns dels casos en què no s'ha pogut documentar l'accepció d'una determinada forma però que creïem que podíem donar una equivalència en català, s'ha afegit una fila a la taula amb la proposta. D'altra banda, si l'equivalència que ofería el diccionari bilingüe resultava dubtosa o si l'accepció de l'entrada del diccionari (tant el d'argot com el normatiu) no semblava correspondre's amb el significat que es buscava, s'ha marcat amb el símbol (*).

Cal esmentar el fet que, en fer el recull, no s'han tingut en compte alguns lemes formats amb sufixos aspectius comuns (diminutius, superlatius, etc.), ja que s'ha considerat que no eren rellevants a efectes d'aquest treball. Per exemple:

<i>-ito, -ita</i>	guapito, asquito, marcianitos
<i>-illo, -illa</i>	pelilla
<i>-ísimo, -ísima</i>	monísimo
<i>-azo</i>	mamonazo, perrazo, cochazo
<i>-ete, -ote</i>	amiguete, amigote, vejete
<i>-ón</i>	manchurrón

No obstant això, hem fet un recull de 114 formes amb les quals hem omplert fitxes que hem ordenat alfabèticament i que s'adjunten a l'annex del final d'aquest treball. Cada fitxa conté: la forma, seguida de la categoria gramatical; la proposta de definició segons el context; el context

d'aparició, amb la pàgina i la secció on apareix la forma; la definició del diccionari de la Real Academia Española (a la fitxa DRAE); la definició del *Diccionario de Argot* (DA); l'equivalència del diccionari castellà-català de l'editorial Albertí (DCCA); l'equivalència del diccionari castellà-català d'Enciclopèdia Catalana (DCC) i la definició del diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC). Amb totes les definicions dels diccionaris apareix la categoria gramatical, el gènere i el número d'accepció de l'entrada.

Addicionalment, en alguns casos s'ha afegit una fila per incloure l'entrada del *Diccionari de català popular i d'argot* (DCPA) o l'equivalència del TERMCAT.

Exemple de fitxa:

sábanas, pegársele a alguien las	
Categoria	locució
Definició	Quedar-se dormit, no poder aixecar-se.
Context	pàgina 76 (madre no hay más que varias) ¡Coño! ¿Ya son las 4? ¡Otra vez se me han pegado las sábanas! ¡Qué resaca!...
RAE	sábana pegársele a alguien las ~s . 1. loc. verb. coloq. Levantarse más tarde de lo que debe o acostumbra.
DA	sábana 5. pegársele a alguien las sábanas No poder levantarse de la cama a causa del sueño
DCCA	---
DCC	sábana pegársele a uno las sábanas <i>fig coloq</i> enganxar-se (o aferrar-se) a algú el llençol a les anques.
DIEC	---

2. Anàlisi del corpus

De la informació que s'ha recollit en les fitxes se'n desprenen quatre fets principals: que hi ha entrades de les quals no hem trobat cap equivalència documentada; que hi ha algunes equivalències de les que s'han trobat que no tenen el mateix significat que en la llengua original; que en un bon nombre de casos existeix un equivalent prou encertat en català, tant pel que fa al significat com al registre; i que, finalment, hi ha una sèrie d'equivalències que, si bé mantenen el significat original de l'entrada, el registre no és el mateix, és a dir es perd part de l'espontaneïtat i de la col·loquialitat que tenien en la llengua original.

Per això, i per poder fer una anàlisi més sistemàtica i ordenada del corpus, dividirem les entrades en quatre grups principals. A continuació, per tal d'avaluar l'efectivitat de les equivalències en el seu context original, proposarem una traducció al català d'alguns dels contextos en què apareixen les entrades més representatives.

A. Equivalències que mantenen el significat i el registre (33 entrades):

forma o estructura iguals

forma o estructura diferents

<p><i>ahostiar > hostiar</i> <i>cabrón > cabró</i> <i>cagarse en > cagar-se en</i> <i>campechano > trempat</i> <i>cascársela > pelar-se-la</i> <i>chaquetero > giracamises</i> <i>chorrada > bestiesa, ximpleria</i> <i>chungo > fotut, fumut</i> <i>colocón > trompa, merda</i> <i>cotilleo > xafarderia, tafaneria</i> <i>cuco > bufó</i></p>	<p><i>currante > pencaire</i> <i>cursi > cursi</i> <i>cursileria > cursileria</i> <i>en el bote > a la butxaca</i> <i>en pelotas > en pilotes</i> <i>escaquearse > escapolar-se</i> <i>fichar > fitxar</i> <i>forrado > folrat</i> <i>gorrón > gorrer, gorrista</i> <i>jabato > brau</i> <i>joder > collons</i></p>	<p><i>jollín > collons</i> <i>la hostia > l'hòstia</i> <i>meneo > patacada</i> <i>niñato > mocós</i> <i>pasa de todo > tant se li'n fot</i> <i>potra > potra</i> <i>puñalada trapera > cop baix</i> <i>sobar > toquejar</i> <i>telele > patatum</i> <i>tío > paio</i> <i>yonqui > ionqui</i></p>
--	--	---

Dins d'aquest grup d'equivalències, hem marcat en colors diferents les equivalències que mantenen la forma i l'estructura de la llengua original i les que, per contra, no la mantenen. És ben palès que el nombre d'entrades amb formes i estructures diferents és molt més elevat que no pas el nombre d'entrades amb formes i estructures iguals. Aquest fet fa pensar que les equivalències que presenten formes diferents són "genuïnament" catalanes, o, dit d'una altra manera, no són ni calcs ni manlleus del castellà. Ara bé, hi ha formes com per exemple *gorrón>gorrer* que, tot i que presenten una morfologia diferent, provenen de la mateixa base (*gorra*). Quant a les entrades de formes coincidents, s'ha de dir que no necessàriament es tracta d'un calc o manlleu d'una llengua respecte de l'altra.

La majoria de paraules que apareixen en aquesta taula s'usen amb força freqüència al carrer i molt especialment als mitjans de comunicació. Els mitjans de comunicació juguen un paper molt important en la difusió de llenguatge col·loquial. De fet, com veurem a continuació, es pot formular una traducció dels contextos en què apareixien les formes en la llengua original sense que el text perdi expressivitat ni espontaneïtat. Ens centrarem, en aquest apartat, en les entrades que presenten formes diferents.

campechano > trempat

<p>Un bon cap jove... és jovial i trempat... -De parlar-me de vostè, ni parlar-ne! No digueu "vostè és formidable", digueu: "paio, ets collonut!"</p>	<p>El buen jefe joven... es jovial y campechano... -¡Nada de tratarme de usted, por favor! ¡No digáis "es usted estupendo", decid: "¡eres cojonudo, macho!"</p>
---	---

cascársela > pelar-se-la

<p>1. -Joan, el llit es mou i... i... Joan! Te l'estàs pelant? -Sí, però no per sexe, sinó per fer exercici!</p> <p>2. -No havies dit que <i>per poc</i> t'inxampa? -Clar! És que segons abans me l'estava pelant mirant la web de la Pamela Anderson.</p>	<p>1. -Paco, se mueve la cama y... y... ¡Paco! ¡Te la estás cascando! - ¡Sí, pero no por sexo sino por gimnasia!</p> <p>2. -¿No habías dicho que <i>por poco</i> te pillas? -¡Claro! ¡Segundos antes me la cascaba en la web de Pamela Anderson.</p>
--	--

chungo > fotut, fumut

<p>1. Coses fotudes dels hospitals (l'olor, el menjar, els companys d'habitació...)</p> <p>2. Moments fumuts d'escriure un diari (algú te l'ha llegit, te l'oblides al metro...)</p>	<p>1. Cosas chungas de los hospitales (el olor, la comida, los compañeros de habitación...)</p> <p>2. Momentos chungos de llevar un diario (alguien te lo ha leído, te lo olvidas en el metro...)</p>
--	---

pasa de todo > tant se li'n fot

<p>1. Hi ha amos de tots tipus: El que tant se li'n fot tot. [...] -I jo què sé! Que tinc cara de veterinari?</p> <p>2. Descobrir que el teu ídol es un paio graciós i ben trempat que s'entrega al seu públic suant... -O que és un avorrit de merda que tant se li'n fot tot...!</p>	<p>1. Hay dueños para todo: El que pasa absolutamente de todo. [...] -¡Yo qué sé! ¿Tengo cara de veterinario?</p> <p>2. Descubrir que tu ídolo es un tipo gracioso y enrollado que se entrega a su público sudando la camiseta... -¡O que es un caracartón aburrido que pasa de todo...!</p>
--	---

B. Equivalències que perden expressivitat o matisos de significat (27 entrades).

Sinònims, hiperònims o definicions

Presenten pèrdua d'expressivitat o espontaneïtat

<i>bocata > entrepà, sandvitx</i> <i>chanchullo > tripijoc,</i> <i>manifasseria, martingala</i> <i>chacha > minyona, criada</i> <i>chorizo > pispà, lladregot</i> <i>chulesco > fatxender</i> <i>colar > passar</i> <i>cuartelillo > caserna</i> <i>cuchitril > enfony, cofurna</i> <i>de baratillo > de nyigui-nyogui</i> <i>en plan > en actitud/to de</i>	<i>enrollarse > embolicar-se</i> <i>gallumbos > calçotets</i> <i>guay > súper, espatarrant</i> <i>guiri > turista</i> <i>hortera > carrincló</i> <i>ligue > flirt</i> <i>maruja > senyora Maria</i> <i>mondarse > trencar-se</i> <i>ni papa > ni un borrall</i> <i>no hay color > no té dita</i> <i>no ser moco de pavo > no ser</i> <i>cosa de per riure</i>	<i>pegársele las sábanas a alguien</i> <i>> enganxar-se a algú el llençol a</i> <i>les anques</i> <i>polla > cigala, pixa</i> <i>putero > bagasser</i> <i>tontear > flirtar</i> <i>tonto del culo > tros de</i> <i>quòniam</i> <i>trincar > enxampar</i>
--	---	--

En aquest apartat hem fet una distinció entre dos tipus d'equivalències. Per una banda, hem comprovat que hi havia una sèrie de traduccions que eren més aviat definicions, sinònims o hiperònims que no pas equivalències. Per l'altra, les equivalències que, tot i correspondre's amb el significat del terme o la locució originals i ser paraules o expressions genuïnament catalanes, experimenten un canvi de registre o, si més no, una pèrdua d'expressivitat. Dit d'una altra manera: totes les paraules són correctes, estan documentades i la majoria apareix al diccionari normatiu; això no obstant, la seva expressivitat, la seva espontaneïtat i la seva freqüència d'ús a la parla col·loquial catalana són prou divergents, si les comparem amb les formes originals.

El llenguatge, a més de transmetre significat, té altres funcions. El llenguatge col·loquial té com a característiques principals l'expressivitat i l'espontaneïtat. En un context de parla col·loquial, els interlocutors han de fer servir el mateix codi i el mateix registre. Si el parlant no se sent identificat amb allò que sent, la comunicació no és efectiva. En el cas concret del nostre objecte d'estudi, els còmics juvenils, si el lector no se sent identificat, no només amb els contextos situacionals que es presenten sinó també amb el tipus de llenguatge que es fa servir, la intenció de la situació comunicativa que es presenta deixa de funcionar. És a dir, si es fa un ús del llenguatge col·loquial en clau d'humor, com és el cas d'un còmic o un programa d'humor

a la ràdio o a la televisió, i el receptor no reconeix el llenguatge com a propi, el component humorístic es perd.

Per exemplificar-ho, proposarem, com en l'apartat anterior, una traducció d'alguns contextos en què apareixen aquests lemes o locucions per tal de comprovar l'efectivitat de les equivalències proposades en el diccionari bilingüe en un context pretesament real o en un context amb el qual el receptor es pugui sentir identificat, que reconegui com a propi i la comunicació, per tant, sigui efectiva:

chancullo > tripijoc, martingala, manifasseria

-Tot sigui per prendre el control del poder, dels càrrecs i els trijocs / martingales / manifasseries .	¡Todo sea por tomar las riendas del poder, de los cargos y los chanchullos !
--	---

cuchitril > enfony, cofurna, cau, cambró

Vida en actitud bohèmia: viure en un enfony / una cofurna / un cau / un cambró . -Quin coratge, Ramon, viure envoltat d'escarabats ¹ !	Vida en plan bohemio: vivir en un cuchitril -¡Qué valor, Ramón, vivir rodeado de cucarachas!
---	--

no cuela > no passa

Professions bohèmies: pintor -Alerta: intentar pagar el lloguer de les golfes amb les teves pintures, els clàssics de demà... No passa!	Profesiones bohemias: pintor -Cuidado: intentar pagar el alquiler de la buhardilla con tus pinturas, los clásicos del mañana... ¡ No cuela!
--	---

hortera > xaró, quico, carrincló

<p>1. Rock: el fet que l'hagin inventat els perdona qualsevol cosa que hagin fet després... -...i haver-lo convertit en un circ de xarons / quicos / carrinclons pesseters els hauria d'enfonsar en la merda!</p> <p>2. El fanfarró de discoteca Gran destresa per trobar els calçotets més caríssims amb els estampats més xarons / quicos² / carrinclons.</p>	<p>1. Rock: haberlo inventado les perdona de cualquier cosa que hayan hecho luego... -¡...y haberlo convertido en un circo de horteras peseteros debería hundirles en la caca!</p> <p>2. El chulo de discoteca Gran habilidad para encontrar los calzocillos más carísimos con los estampados más horteras.</p>
--	---

¹ Hem traduït el terme *cucaracha* per escarabat, ja que el seu equivalent en català és en realitat *escarbat de cuina, porquet de Sant Antoni* o *panerola*. Donat el fet que l'espècie d'insecte no és massa rellevant en aquest context, hem obviat les equivalències catalanes, perquè l'espontaneïtat de la frase amb *porquet de Sant Antoni* es veuria malmesa (²*quin coratge, Ramon, viure envoltat de porquets de Sant Antoni*).

guiu > turista

Que et donin una beca on sigui: -I sobretot, tenir l'oportunitat de sortir amb un turista ³ ! Que això vesteix molt!	Ir becado a donde sea: -Y sobre todo tener la oportunidad de sacarte un novio guiu ! ¡Que eso viste mucho!
---	--

putero > bagasser

Parlar malament de la monarquia. Per exemple: la monarquia, aquell grup de paràsits bagassers patètics... i... i... anacrònics! Apa!	Hablar mal de la monarquía. Por ejemplo: la monarquía, ese patético grupo de parásitos puteros ... y... y... ¡anacrónicos! ¡Toma ya!
---	--

tontear > flirar

-Doncs jo, una vegada vaig cremar un quadro meu! -Doncs jo em vaig enamorar del meu germà! -Doncs jo flirto amb la droga!	-¡Pues yo, una vez quemé un cuadro mío! -¡Pues yo estuve enamorado de mi hermano! -¡Pues yo tonteo con la droga!
--	---

no hay color > no té dita

Els Teletubbies. El que et dic: comparar la Rana Gustavo amb un Teletubbie es com comparar el Clint Eastwood amb el Juanjo Puigcorbé! No té dita !	Los Teletubbies. Lo dicho: comparar a la Rana Gustavo con un Teletubbie es como comparar a Clint Eastwood con Juanjo Puigcorbé. ¡No hay color!
--	--

guay > súper, fantàstic, espatarrant

<p>1. Si divulgues el nom dels teus artistes preferits, aviat la gran massa els adoptarà i ja no seran alternatius. Si no ho fas, ningú sabrà mai que ets molt alternatiu i súper / fantàstic / espatarrant. Quin dilema!</p> <p>2. Per cert, si ets modern, enlloc de discoteca has de dir club, que ve a ser el mateix, però en súper / fantàstic / espatarrant...</p> <p>3. -Manel, ara sóc cap, però el mateix bon rotllo de sempre, eh? -Que súper / fantàstica / espatarrant que ets, Cristina! -Sí, però parla'm de vostè...</p>	<p>1. Si divulgas el nombre de tus artistas favoritos, pronto la gran masa los adoptará y dejarán de ser alternativos. Si no lo haces, nadie sabrá nunca lo alternativo y guay que eres... ¡Qué dilema!</p> <p>2. por cierto, si eres modernillo, en vez de discoteca tienes que decir club, que viene a ser lo mismo pero en guay...</p> <p>3. -Pepe, ahora soy jefa, pero de buen rollo, el mismo ¿eeeh? -¡Qué guay eres, Cristina! -Sí, pero háblame de usted...</p>
--	---

² En aquest context, val a dir que *estampat quico* seria prou acceptable, ja que la forma *carrincló* s'utilitza amb certa freqüència en la parla col·loquial per descriure objectes.

³ Tot i que la forma *sortir amb algú* no es recull al DIEC, hem considerat convenient traduir l'expressió *sacarte un novio* per *sortir amb*. L'alternativa *trobar un xicot* s'ha obviat pel fet que la forma *xicot* –a té una presència molt residual en la parla col·loquial.

maruja > senyora Maria

Una senyora Maria (o el lleter) saludant en actitud populatxera, perquè després diguin.	Una maruja (o el lechero) saludando en plan populachero, pa que no se diga.
--	--

Si mirem atentament les propostes de traducció i les comparem amb els contextos originals, veurem que no només perden expressivitat, sinó també naturalitat i espontaneïtat. Sembla que no és massa arriscat dir que qualsevol parlant del català que faci ús i convisqui amb la varietat col·loquial de la llengua s’hi sentiria identificat ni produiria enuncisats com els que hem vist més amunt. Ningú diria mai que una música és *súper* per dir que li agrada, o que la seva cosina és com una *senyora Maria* per dir que des que s’ha casat es passa tot el dia netejant, o mai diria que una persona que manté relacions de manera habitual amb prostitutes és un *bagasser*.

C. Equivalències errònies (9 entrades):

<i>buscona > bagassa</i> <i>carroza > carronya</i> <i>cutre > deixat, rònec, tronat</i>	<i>garrulo > pallús, totxo, talòs</i> <i>gilipollas > torracollons, colló</i> <i>molar > agradar amb bogeria</i>	<i>ñoño > fat, aturat</i> <i>pardillo > pagerol</i> <i>pijo > fatxenda, tifa, afectat</i>
--	---	--

Les formes que apareixen en aquesta taula resulten especialment interessants des d'un punt de vista lexicogràfic, ja que les equivalències catalanes presenten importants incongruències semàntiques respecte de la forma castellana. Per visualitzar aquest fet d'una manera més gràfica, sembla convenient fer una anàlisi comparativa d'algunes de les definicions de les formes que es proposen com a equivalents. Veurem, així, que, pel que fa a la semàntica, entre una forma i l'altra hi ha més divergències que no pas convergències.

Així, mentre que *carroza*, en castellà implica més aviat *antiquat* que no pas *vell*, en català es defineix com *vell*, però a més s'hi afegeixen els adjectius *inútil*, *fastigós*, *peresós* i *gasiu*:

carroza > carronya	
definició per context	Persona vella i antiquada
Castellà (DA/DRAE)	carroza 1. Persona anticuada. 2. Joven que no realiza las actividades consideradas como propias de su edad (beber, bailar).
Català (DCC/DIEC)	*carrossa 4 f. [LC] Carronya 2 . carronya 2 f. [LC] Persona vella o inútil , fastigosa , peresosa , gasiva .

A la taula següent veiem que les equivalències catalanes de la paraula *cutre* es refereixen a possibles característiques o estats d'una cosa o persona que en castellà es defineix com *cutre*, però no defineix què s'entén pròpiament per *cutre*:

cutre > deixat, ròneg, tronat	
definició per context	Pobre, gens estètic, que no segueix les modes, desfassat.
Castellà (DA/RAE)	cutre 1. sórdido, pequeño, oscuro.
Català (DCC/DIEC)	*deixat² -ada 1 adj. [LC] Que és descurós en les seves coses. És un deixat: mira com té la roba, els llibres..., tot de qualsevol manera. *ròneg -ega 2 adj. [LC] De mal estar-hi o viure-hi a causa del seu estat d'abandó, ruïnós, malsà , etc. Una casa rònega. Un paratge ròneg. * tronat –ada 1 adj. [LC] Fet malbé per l'ús . Duia un abric tronat i passat de moda. 2 1 adj. [LC] Que s'ha empobrit, arruïnat, extremament. Maldaven per refer les tronades finques que encara posseïen.

Pel que fa a la forma *molar*, comprovem que hi ha una diferència de grau prou important. El que en castellà es defineix com *gustar*, en català es descriu com *agradar amb bogeria, encantar*:

molar > agradar amb bogeria	
Definició per context	Agradar
Castellà (DA/DRAE)	molar Gustar.
Català (DCC/DIEC)	*molar <i>v intr coloq (gustar)</i> agradar amb bogeria, encantar, entusiasmar .

En el cas de *pijo*, passa alguna cosa semblant al cas de *cutre*; és a dir, els equivalents catalans corresponen a algunes de les característiques possibles que pot caracteritzar un *pijo* castellà, però no defineixen el terme pròpiament dit:

pijo > fatxenda, tifa, afectat	
Definició per context	Que vesteix o mostra actituds pròpies de la classe social alta.
Castellà (DA/DRAE)	<p>pijo, ja. (De or. inc.).</p> <p>1. adj. despect. coloq. Dicho de una persona: que en su vestuario, modales, lenguaje, etc., manifiesta gustos propios de una clase social acomodada. U. t. c. s.</p>
Català (DCC/DIEC)	<p>*fatxenda 2 m. i f. [LC] Persona que tot ho fa per presumpció, per fer-se veure.</p> <p>*tifa 1 1 adj. i m. i f. [LC] Que no sosté cap opinió, que no fa cap acte, etc., que exigeixi una certa fermesa de caràcter, valentia o despreocupació. No esperis que surti en defensa teva, perquè aquest home és un tifa.</p> <p>*afectat –ada adj. [LC] Que manca de naturalitat, d'espontaneïtat. És un home molt afectat: no hi pots tenir una conversa informal. Paraules afectades, elegància afectada, gestos afectats.</p>

Veiem, doncs, que en aquests casos la paraula o paraules proposades com a equivalents catalans a les formes en castellà no són adequades. Són inexactes i no inclouen una bona part del significat i de les connotacions que tenen aquestes paraules en castellà. Possiblement per això, aquests tipus de col·loquialismes són els que presenten més tendència a ser manllevats o calcats directament del castellà. La majoria d'aquestes paraules que es manlleva del castellà, s'adapten a les regles fonètiques o morfològiques del català i, tot i no ser paraules genuïnament catalanes, funcionen en la llengua com a tals. Els casos més "conflictius", per dir-ho d'alguna manera, són els calcs de formes castellanes que contenen sons que en català no existeixen, com és el cas de *pijo* i *gilipollas*. Aquestes dues formes, concretament, són paraules molt freqüents en el català col·loquial. El fet de contenir aquest fonema /x/ fa que el calc sigui molt més palès i dificulta la incorporació o adaptació fonètica d'aquesta paraula al català.

D. Entrades sense equivalència (45 entrades)**formació per sufixació****formació per composició****abreviacions****amb equivalència no documentada****argot de grup**

<p><i>apestadito</i> <i>bakalao</i> <i>basura (cultura)</i> <i>borreguismo</i> <i>cabroncete</i> <i>cagarse la burra</i> <i>caracartón</i> <i>caranabo</i> <i>careto</i> <i>chachy</i> <i>cubata</i> <i>cudadín</i> <i>currarse (algo)</i> <i>de puta madre > de conya (?)</i> <i>de tranquis > amb la calma (?)</i></p>	<p><i>enrollado > trempat (?)</i> <i>guarro¹ > merda (?)</i> <i>guarro² > porc -a (?)</i> <i>hecha calderilla</i> <i>hijoputa > fill de puta</i> <i>huevón > gos (?)</i> <i>ijo! > collons! (?)</i> <i>lefa</i> <i>ligón</i> <i>lo más</i> <i>macho</i> <i>manola</i> <i>montonero</i> <i>moraco</i> <i>moscón</i></p>	<p><i>paja (hacerse) > pelar-se-la (?)</i> <i>pasta</i> <i>pavo</i> <i>pele</i> <i>porfa</i> <i>pringa(d)o</i> <i>puto</i> <i>que te cagas > que flipes (?)</i> <i>rollete</i> <i>separata</i> <i>talego</i> <i>tocho</i> <i>tropa > trepa (?)</i> <i>vivir del cuento > viure de l'aire</i> <i>(?)</i></p>
--	--	---

Es tracta del grup més nombrós de tots els que hem vist fins ara. Això no obstant, hem fet una distinció entre quatre tipus de formes: les entrades formades per sufixació; les entrades formades per composició; les abreviacions; les entrades amb equivalència no documentada; i les entrades que corresponen a paraules i locucions pròpies de l'argot de grup. Aquesta classificació ens permet de tractar aquest conjunt de formes d'una manera més sistemàtica i ens dóna peu a comentar una sèrie de fenòmens propis de la llengua castellana.

Primerament, no s'ha d'obviar el fet que l'espanyol disposa de determinats mecanismes de formació de paraules per sufixació que resulten molt productius alhora de crear formes col·loquials. No ens estem referint als sufixos que, com hem dit al principi d'aquest treball, no hem tingut en compte, és a dir, els sufixos aspectius comuns (*-ito*, *-illo*, *-ísimo*), que tenen una correspondència directa en català, sinó que volem esmentar-ne alguns com *-ete*, *-ata*, *-ón*, *-aco*, *-orro*. Es tracta de sufixos que, a més d'afegir un caràcter aspectiu a la paraula a la qual s'adjunten, li atorguen una determinada connotació, generalment de caire col·loquial. Veiem-ne alguns exemples:

<i>-ata</i>	bocata, cubata , sociata, drogata, carburata, negrata, tocata, camarata,.
<i>-ete</i>	cabroncete -a , amiguete -a, abuelete -a,
<i>-ón</i>	ligón -ona, huevón -ona , maricón, tostón, cabezón –ona.
<i>-orro</i>	macizorro -a, buenorro -a, calorro -a, artistorro -a, siestorro, ceporro –a.
<i>-aco, -aca</i>	moraco -a , perraco -a, sudaca, separata .
<i>-olo, -ola</i>	manola, merendola

El català no disposa d'aquest tipus de prefixos, almenys no més enllà del sufix *-ot* (carallot, innocentot, porcot), *-às* (artistàs, cabronàs), *-et* (guapet, ximplet). L'ús i el nombre d'aquest tipus de sufixos en català és molt més restringit que no pas en castellà, la qual cosa fa que la quantitat de formes col·loquials formades per sufixació sigui més aviat reduïda. Paral·lelament, aquesta mancança comporta inevitablement que resulti molt més difícil trobar una equivalència en català per a les paraules castellanes formades a partir d'aquest procés de derivació.

D'altra banda, resulta pertinent comentar que el llenguatge col·loquial del castellà presenta una major tendència a la formació de lemes per composició. Per exemple:

<i>cara</i>	caraculo, caranabo, caracartón, caraperro, caratonto, caramono, carasopa, carapicha.
<i>tonto -a</i>	tontolculo, tontolava, tontopollas, tontoputa, tontolego, tontobobo.
<i>cabeza</i>	cabezaperro, cabezannahoria, cabezabuque
<i>come</i>	comemierda, comepollas, comeflores
<i>gili</i>	gilipollas, gilimursi, gilipuertas, gilidiota, gilimamón, gilitonto.
<i>sopla</i>	soplalmohadas, soplagaitas, soplanucas, soplapollas,

A més a més, també s'observa una tendència als processos de sintagmació:

<i>hijo de</i>	hijo de puta, hijo de la gran puta, hijo de la grandísima reina de las mamás, hijo de madre pública, hijo de mil putas, hijo de perra, hijo de siete padres.
<i>cabeza de</i>	cabeza bolo, cabeza buque, cabeza de choto, cabeza gorda,

Fem referència ara al fenomen de les abreviacions. Hem vist a la taula del principi d'aquesta secció que hi havia paraules com *chachy* (*chachipén*), *pele* (película) i *porfa* (por favor). Aquests tipus d'abreviacions també són molt comuns:

<i>cortometraje > corto</i>
<i>cocaína > coca</i>
<i>marihuana > maría</i>
<i>depresión > depre</i>
<i>universidad > uni</i>
<i>colegio > cole</i>
<i>profesor > profe</i>
<i>policia > poli</i>
<i>manifestación > mani</i>
<i>progresista > progre</i>
<i>matemáticas > mates</i>

Aquests tipus d'abreviacions són també molt comuns en el llenguatge col·loquial del català. Això no obstant, val la pena remarcar el fet que moltes d'aquestes abreviacions són calcs directes del castellà. Aquest fet es veu especialment en les abreviacions acabades en *-e*. Els parlants catalans del bloc oriental, quan diuen *profe*, *mates*, *depre*, etc., pronuncien la *e* final com en castellà, és a dir, tancada, i no com a vocal neutra (cf. *pare* vs. *profe*).

A la taula inicial, també hem marcat unes quantes formes de les quals no havíem trobat una equivalència directa documentada. Això no obstant, hem inclòs una proposta d'equivalència que ens ha semblat que era prou vàlida, que transmetia el mateix significat i que no perdia expressivitat.

Finalment, hem de fer referència a les formes que hem marcat com d'argot de grup. Les formes o locucions que només utilitzen un grup més o menys reduït de parlants, difícilment tenen equivalències en altres llengües. En alguns casos, fan referència a realitats que no

existeixen en una altra llengua i, per tant, no té sentit que existeixin (*bakalao*). La forma *talego*, per exemple, és originària de l'àmbit de les presons; tot i que el seu ús es va estendre de manera prou notable, amb la desaparició de la pesseta va deixar d'usar-se. Aquesta és una de les característiques principals de l'argot: que és molt més efímer i té un abast molt més reduït que no pas el llenguatge col·loquial general. Val a dir que, de fet, paraules com *lefa*, *bakalao*, *macho*, *talego*, *pavo* no s'utilitzen en el llenguatge col·loquial del català, són paraules que no s'han manllevat del castellà.

3. Conclusions

De l'anàlisi de les dades del corpus se'n desprenen quatre conclusions principals:

1. El percentatge de col·loquialismes catalans en ús és molt baix.
2. Bona part dels col·loquialismes catalans que es proposen com a equivalències de col·loquialismes castellans presenten una clara pèrdua de matisos, tant de significat com d'expressivitat.
3. Determinades equivalències que es presenten com a equivalents de formes castellanes tenen significats completament divergents o, si més no, molt inexactes.
4. Pràcticament la meitat dels col·loquialismes que s'han recollit no té una forma equivalent en català.

A més a més, com hem vist, el castellà disposa de mecanismes de formació de col·loquialismes (com la sufixació, la composició o la sintagmació) que resulten molt productius, si més no, més que els catalans.

Per tant, de les 114 formes que hem recollit a les fitxes de buidatge que es troben a l'annex d'aquest treball, 45 no tenen una equivalència directa en català, 27 presenten una clara pèrdua de matisos de significat i expressivitat, 9 són equivalències errònies i 33 es poden considerar equivalències vàlides, que mantenen el significat i l'expressivitat de la forma castellana.

En resum, disposàvem de 114 formes castellanes, de les quals volíem trobar una equivalència més o menys exacta en català. L'anàlisi de les dades recollides ha demostrat que només 33 d'aquestes formes castellanes tenen una equivalència vàlida en català. És a dir, només un 28 % del total.

D'aquesta manera, i tenint en compte sempre el contacte que hi ha entre el català i el castellà, no és gens estrany que, com diu Pujolar, l'argot català sigui majoritàriament *manllevat* de l'espanyol (Pujolar, 1997: 220).

4. Referències bibliogràfiques

Bibliografia general

AGOST, R. (1998). *La importància de la variació lingüística en la traducció*. Castellò de la Plana: Quaderns. Revista de traducció 2. (<http://ddd.uab.es/pub/quaderns/11385790n2p83.pdf>)

FONTDEVILA, Manel; MONTEYS, Albert. *Para ti, que eres joven (no lo hagan en casa)*. Barcelona: Ediciones El Jueves, 2007.

PAYRATÓ, L. (1996). *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Publicacions de la Universitat de València.

POMPERMAYER, S. (2003). "Llengües brutes". Dins Martí, J.; Mestres, J. M. (ed.). *L'oralitat i els mitjans de comunicació (Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2002)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 57-61.

PUJOLAR, J. (1997). *De què vas, tio?* Barcelona: Empúries.

SOLER, T. (2003). "La creació d'argot en televisió". Dins Martí, J.; Mestres, J. M. (ed.). *L'oralitat i els mitjans de comunicació (Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2002)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 179-186.

VALLVERDÚ, F. (2003). "L'oralitat als mitjans audiovisuals: les limitacions del llenguatge col·loquial". Dins Martí, J.; Mestres, J. M. (ed.). *L'oralitat i els mitjans de comunicació (Actes del seminari del CUIMPB-CEL 2002)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 47-55.

Diccionaris

ALBERTÍ, Santiago. *Diccionari castellà-català i català-castellà*. 18a edició: 2006. Barcelona: Albertí.

Diccionari castellà-català. 4a edició. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2005.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. 2a edició. Versió electrònica (<http://dlc.iec.cat>)

POMARES, Joaquim. *Diccionari del català popular i d'argot*. Barcelona: Edicions 62, 1997.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. *Diccionario de la lengua española*. 22a edició. Versió electrònica (<http://www.rae.es>).

SANMARTÍN, Julia. *Diccionario de argot*. 2a edició: 2006. Madrid: Espasa-Calpe, 1998.